

DR BRANKO BJELAJAC
Centar 9 (www.centar9.info), Beograd

O HRIŠĆANSKOJ GRAĐANSKOJ JAVNOSTI

SAŽETAK

Sloboda savesti je osnovna, prva sloboda čoveka i iz nje proističu sve druge slobode. Evanđeoski hrišćani u Evropi trebalo bi da se bore za slobodu savesti svih i svakoga pojedinačno, jedino tako će i njihova prava biti zaštićena i garantovana. Može li Evropa, sa svojim hrišćanskim nasleđem, da ponudi novi pristup javnosti?

Ključne reči: Hrišćanstvo, Evropa, hrišćanska građanskajavnost, sloboda savesti

Ne tako davno, krajem 2011, tokom protesta koji su širom planete nazivani kao – Okupiraj (mesto) – učesnici protesta Okupiraj London zaposeli su zemljište oko katedrale Sv. Pavla u Londonu, jednog od najvećih i najlepših anglikanskih hramova na svetu, i postavili šatore u nameri da tu ostanu duže vreme. Na taj način oni su želeli da iskažu svoje neslaganje sa nezasićenom finansijskom oligarhijom i novom-starom svetskom krizom. Posle nekoliko dana „miroljubive koegzistencije“ crkveni oci su najavili da se razmišljaju da li da započnu pravni proces koji bi trebalo da dovede do uklanjanja protestanata sa njihovog zemljišta, jer oni, kako je navedeno, „sprečavaju ulaz“ u katedralu. To razmišljanje, budući da je objavljeno u medijima, prevedeno na običan jezik značilo je da vođstvo katedrale daje do znanja protestantima da treba da napuste zemljište sami i dobrovoljno.

Protestanti su, zapravo, hteli da kampuju ispred zgrade Londonske berze, ali kako je zemljište tamo u privatnom vlasništvu, odlučili su se za zemljište oko obližnje katedrale. Isprva su crkveni oci molili policiju da ih ostavi na miru, tražili da se smanji broj prisutnih policajaca i slično, međutim, sve je to potrajalo. Onda su starešine ipak najavile da će tražiti pomoć suda. U znak protesta protiv te odluke, ostavku je podneo kanon katedrale Džajls Frejzer (Giles Fraser), drugi po rangu sveštenik. Pobunio se protiv ideje da će crkva tražiti od suda da nasilno istera protestante, pritom navodeći opasnost od požara kao pravni razlog. Da bi se došlo do pravnog stanja u kojem će biti neophodno angažovati sud, katedrala je zatvorila svoja vrata za narod. Dogodilo se to prvi put od Drugog svetskog rata.

Kada je, nekoliko dana kasnije, starešinstvo katedrale i formalno zatražilo da se uklone šatori zbog protivpožarne opasnosti, biskup anglikanski biskup je prokomentarisao na svom blogu kako starešinstvo katedrale nikako da „uhvati spoj sa stvarnošću, sa današnjim svetom“. Potom je i glavni sveštenik katedrale, dekan Grejem Nols (Graham Knowles) podneo ostavku. Nadbiskup kenteberijski Rowan Viliams (Rowan Williams) je sve to ocenio kao „vrlo tužne vesti“ a starešinstvo katedrale zatražilo je potom pomoć od londonskog biskupa Ričar-

da Čartresa (Richard Chartres), inače prijatelja SPC i poživšeg patrijarha Pavla, i jednog od najuticajnijih crkvenih vođa u Velikoj Britaniji.

Na kraju je nadbiskup Vilijams napisao svoje „mišljenje“ u formi komentara u Fajnenšel tajmsu (Financial Times) i izjavio da je anglikanska crkva protiv idolatrije novca finansijskih moćnika. Na neki način stavio se na stranu protestanata. Starešinstvo katedrale odlučilo je da povuče tužbu a teška jesenja kiša pomogla je da se broj protestanata smanji. Pune tri sedmice Anglikanska crkva nalazila se usred događanja koji su je potresali spolja i iznutra, sama ne sasvim sposobna da donese odluku o tome da li crkva podržava siromašne, ugnjetene i ponižene ili red i poredak finansijskog establišmenta. Zbunjenoj crkvi morao je da pomogne nadbiskup svojim „ličnim mišljenjem“ jer starešinstvo katedrale nije marilo ni gubitak dvojice veoma popularnih sveštenika, sudski postupak, blaćenje u javnosti, a sve zbog ljubavi finansijskog distrikta Londona. Svakako se može govoriti i o daleko širim pitanjima u britanskom društvu koja su se nekako fokusirala oko ovog slučaja, ali kola su se slomila na crkvi, hrišćanskoj crkvi, još jednom. Poslednje vesti iz Engleske (pred zaključenje ovog rukopisa) govore o namerama organizatora protesta da započnu sa demonstracijama ispred svake od 43 katedrale u Velikoj Britaniji, jer crkva mora da se „pogura na službu u ovom vremenu nepravde i moralne krize“.

Ovaj i slični događaji sa državnom crkvom širom Evrope u poslednjih nekoliko godina pokazuju koliko je stara slika o „hrišćanskoj Evropi“ izbledela. Već neko vreme Evropa nije dominantno hrišćanska, kako je to vekovima bilo, ona je sve više dominantno hinduistička, ili ateistička, a svakako post-hrišćanska. Brak između crkve i države sasvim uspešno je urušio hrišćanski pokret na starom kontinentu. Danas je hrišćanstvo narastajuće i jača u Južnoj Americi i u delovima Azije i Afrike. Mnogo je razloga tome, a jedan od glavnih je nesrećni brak crkve i države u Evropi, sada već razveden.

HRIŠĆANSKA EVROPA?

Prema autorima koji su se bavili pitanjem totalitarizma, svaka država koja ne dopušta nezavisnost građanima u oblastima religije, obrazovanja, kulture i porodice, nije demokratska već totalitarna. Kao i u slučajevima fašizma, nacizma i komunizma, država koja želi da nametne određenu životnu filozofiju svojim građanima, kao i da državnim sredstvi-

ma, agencijama i ministarstvima, obrazovanjem i medijima stvori „novog“ čoveka, onog koji odgovara državnom shvatanju čovekovog smisla postojanja, na sebe preuzima i ulogu Crkve. Takva država je totalitarna. Sledstveno tome razmišljanju, i država zasnovana na hrišćanstvu, bez obzira kako benevolentna bila ta ideja, država koja teži da sprovodi hrišćanske zakone nad svim svojim podanicima, spada u istu kategoriju. Evropa je više od hiljadu godina činila tu „grešku“.

I dok je svuda u svetu, pa i u Evropi, pojačano interesovanje za duhovne i verske teme, dok čovek današnjice ponovo sebe otkriva kao biće prožeto spiritualnošću i u potrazi za odgovorima, otklon Evropljana prema hrišćanskoj veri (kakvu su poznavali) je poprimio takve razmere da će za samo dvadesetak godina od danas dominantno mesto preuzeti verovanje u neverovanje u hrišćanstvo. Jobst Šone (Jobst Shoene) veruje da će Evropu uskoro zadesiti sudbina severne Afrike u doba nastanka islama – nestaće pod plimom nove doktrine, nove ideologije. Mnogi autori na temu propasti hrišćanske Evrope, uglavnom se bave spoljnim faktorima propasti „hrišćanskog carstva“, ne gledajući zapravo kako su sami hrišćani tome najviše doprineli. Imigracijski procesi u Evropi su jedan od faktora koji se često navodi, stvara se fama u javnosti i šire ružna osećanja. Nesrećni spoj crkve i države, gde su se ciljevi i interesi preplitali i gde je sve vodilo ka vlasti, imetku i dominaciji, znatno su pomogli sekularnoj državi koja je radikalno u početku (Francuska revolucija, na primer), ali kasnije ipak sve jasnije, sebe odvajala od crkvenog zagrljaja. Vreme prosvetiteljstva i liberalne misli, odvajanje univerziteta od crkava, ukidanje crkvenog poreza i slični potezi, pomogli su razvodu. Danas smo svedoci da je Evropska unija odbila da se hrišćanski koreni u Evropi prepoznaju kako značajan faktor za njen nastanak – pa je ideja da se ta izjava unese u ustav EU, odbačena.

I mada se mnogim vernicima čini da bi hrišćanska Evropa danas bila najbolje rešenje, Evropa sa hrišćanskim zakonima, hrišćanskim parlamentarcima, hrišćanstvom u ustavnim dokumentima i hrišćanskom tradicijom i javnim manifestacijama vere veoma zastupljenim u javnom životu države i nacije, ipak je građansko društvo zasnovano na demokratskim načelima bliže biblijskim hrišćanskim etičkim principima. Već više od stotinu godina mnogi autori navode primer formiranja američke države u kojoj je potpuna odvojenost države i crkve jedan od postulata, kao najznačajnije dostignuće demokratije u novijoj istoriji. Ovo stoji i dalje, mada se posmatračima čini da je u poslednjih nekoliko decenija došlo do približavanja državne vlasti verskim organizacijama, iz više

razloga – saradnje u borbi protiv verskog fanatizma, dobijanja glasova na izborima i sličnih tome. Čini se normalnim da su verske zajednice u tom procesu izgubile mnogo više nego što su doprinele. Iz evropske perspektive gledano, očito je da brak crkve i države ne donosi dobre rezultate, posmatrano dugoročno.

U poslednjih dvadeset godina u srednjoj i istočnoj Evropi primetno je ponovo jačanje onih crkvenih krugova koji su bili zataškivani tokom decenija komunizma. U uglavnom nacionalno nastrojenim novih država, tradicionalne crkve uzimaju maha i prostora u sferi javnog života, u medijima, obrazovanju, vođenju politike, ali dominantno i u budžetima. Plaća se sve i svašta. Crkve traže da budu pitane za sve – kao valjda jedini zaštitnici i čuvari etnosa – a ni za šta da budu odgovorne (setimo se srpskog zakonskog predloga iz 2004. godine o imunitetu za crkvene velikodostojnike). U srednjoj i istočnoj Evropi tradicionalne crkve prosto hrle u zagrljaj državi, zagrljaj koji uz efektnu ali u suštini kratku finansijsku pomoć i uopšte materijalnu podršku donosi mnogo prljavštine i dnevne politike u duhovni život ljudi.

HRIŠĆANSKA RENESANSA U EVROPI?

Hrišćanski vernik i društvo danas u Evropi nisu u dobrim odnosima. Da bi se došlo do novog dijaloga potrebna je promena kulture. Dominacija hrišćanstva u politici i prošlosti Evrope dovela je do toga da je biti hrišćanin danas u Evropi anahronizam. A samom hrišćanstvu je potrebna transformacija koja bi mogla da dovede do renesanse u društvu danas na svim nivoima – materijalnom, društvenom, kognitivnom i religijskom.

Može li hrišćanstvo u Evropi da se uključi u javni život i deluje na nivou sociologije, psihologije, antropologije, političkih nauka, ekonomije i td? Može li hrišćanstvo u Evropi, pa i u našoj zemlji, da doprinese mirnom razrešenju mnogih ratova vođenih u okruženju? Mogu li crkve i vernici u Evropi da uvide da je vreme modernog doba prošlost, da je potrebna radikalna promena u ponašanju kako bi ponovo hrišćani bili agenti promene društva oko sebe? Hrišćani, i njihova borba za prava ljudi, doveli su do smanjenja radnog vremena u industrijalizaciji, oslobođenju dece od rada, ukidanju ropstva. Ali, to je danas davna prošlost. Proces marginalizacije crkve i hrišćana u Evropi se nastavlja. Iz tog razloga, dobar broj evanđeoskih teologa danas se zalaže za promenu, za

novi oblik postojanja crkve u kontekstu našeg kontinenta. Rimer (Riemer) smatra kako je baš sada vreme za novu teologiju i novu hrišćansku praksu, kao i da nova misiologija mora da promoviše te promene.

Hrišćanstvo veruje da je svaki hrišćanin građanin dva sveta, privremenog ovozemaljskog i večnog nebeskog. Kao građanin ovozemaljskog sveta vernik treba i mora da živi u skladu sa svojim verovanjem, tu uključujući i javni i politički život, a to znači u skladu sa dvema najvišim zapovestima: ljubavi i pravde. Već sama činjenica da ovo mora da se naglašava govori u prilog tome da su hrišćanski vernici danas, kao i u prošlosti, često odstupali od ovih suštinskih načela. Odgovornost hrišćana danas leži u našem aktivnom delovanju u društvu u kojem živimo.

Hrišćani treba da razumeju prirodu i procese u političkom životu, da imaju jasnu predstavu o političkim predstavnicima za koje glasaju i tako formiraju buduće društvene odluke. Oni treba da na svaki mogući način deluju kako bi se omogućilo puno poštovanje pravde, slobode i jednakosti svih građana – nezavisno od njihovog verovanja, porekla, rase ili seksualne orijentacije – kao i da se suprotstavljaju i kritikuju snage u društvu koje negiraju ova osnovna ljudska prava drugima, jer to je suprotno osnovnim hrišćanskim načelima. Hrišćani koji su aktivno uključeni u politički život, bez obzira na kom su nivou odlučivanja, od predstavnika u mesnoj zajednici do državne skupštine, moraju verno i pošteno da služe opštem dobru bez obzira na cenu i kriticizam kojim će svoje stavove da plate.

Uostalom, to je i biblijsko razumevanje hrišćanskog življenja u društvu. U početku je učestvovanje hrišćana u „javnom životu“ bilo sankcionisano budući da je to podrazumevalo klanjanje raznim bogovima i mitskim bićima, teologija je želela da se jasno distancira od rimskog Panteona, a zbog jednog i jedinog Boga, te je to razumljivo. Ali, u kasnijim periodima, hrišćani su zapravo bili odgovorni za dobrobit zajednice u kojoj su živeli. Socijalna etika jasno je izražena u biblijskim stihovima kao na primer u 1. poslanici Petrovoj 2,11 i dalje – gde se kaže da hrišćani treba da čine dobro u svim sferama života jer činiti dobro je osnovni životni poziv svakog vernika. Pogrešno je tumačenje Svetog pisma u kome se veliča odvajanje od ovog sveta (ohrabruje se odvajanje od greha), dok se od hrišćana očekuje aktivizam u politei. I starozavetni poziv u Knjizi proroka Jeremije 29,7 da se bude marljiv u činjenju dobra (dobrih dela) u skladu je sa onim apologetskim stihom iz 1 Petrove gde se govori o spremnosti da se odgovori svakom ko se raspituje za izvor naše hrišćanske nade – upravo zato jer su oni videli naš život i naša dobra dela!

Nekako deluje kao da mnogi evanđeoski hrišćani, koji sesmatraju za konzervativne u svojim gledištima, žele da živimo u „nebeskom Jerusalamu“, gde se zna da je hrišćanski bog jedini Bog, da su zakoni države u skladu i saglasju sa Svetim pismom i da se javni i privatni život odvija kao u doba strahovlade puritanaca u Britaniji ili kalvinista u Cirihi, pre više vekova.

Moramo da pojasnimo situaciju i ukažemo da hrišćani danas ne žive u nebeskom Jerusalamu, obećanom gradu večne slave i Božije vladavine, već u Vavilonu, koji je biblijski sinonim za izgnanstvo iz Obećane zemlje, pokvarenost čovečanstva i progonstva vernih. Živeti u Vavilonu za starozavetne vernike značilo je odvojenost od svoje svete zemlje, življenje po pravilima države domaćina i uopšte život izbeglica. I u trenutku kad prorok Jeremija saznaje da se on i njegov narod neće vratiti u obećanu zemlju za života njihove generacije, on poučava Judeje da čine dobro tamo gde žive, jer čineći dobro Vavilonu, sebi čine dobro. To se može preneti i na situaciju hrišćana danas. Živimo u svetu u kojem caruju bezvlašće, nemaština, idolatrija, stalno slušamo o ratovima, nemirima, gladi, promenama u klimi, bolestima i slično. U istrzanom i ranjenom svetu, kakav je ovaj svet posle Pada, poruka o ljubavi i pravdi mora više da se čuje.

Zanimljivo je Bonhoferovo (Dietrich Bonhoeffer) viđenje današnjeg sveta. U svojim razmišljanjima on sekularizaciju vidi kao oslobođenje od opijuma religije i lažne religioznosti, tako pompezno iskazane u tradicionalnim crkvama. Korakom ka sekularizmu, čovečanstvo je iskoráčilo u pravu realnost, u stvarnost u kojoj Bog nudi svoj put krsta. Po Bonhoferu, hrišćanska crkva – odnosno vernici treba da spoje pijetizam sa proročkim nastupanjem u svetu (ovde se ne misli na proricanje budućnosti, već na proroka koji vladaru hrabro ukazuje na pogreške). Treba da budu Hristovi sledbenici spremni na progonstva i odbacivanje. Bez modernističkog trijumfalizma, to je zapravo teologija krsta. Bonhofer, nemački teolog, obešen je u aprilu 1945. godine zbog prebacivanja 14 Jevreja u Švajcarsku 1943. godine. On se 1939. godine vratio u Nemačku iz Amerike, gde je bio profesor, jer je smatrao da nema prava da ne bude zajedničar u patnji sa onima koji su bili protiv režima, iako mu je Gestapo još 1937. zatvorio teološki fakultet, pohapsio studente a njega progonio zbog pacifizma.

Evropski evanđeoski savez je sredinom 2011. godine usvojio jedan od važnijih dokumenata pod nazivom: *Hrišćansko angažovanje u javnosti i pravila ponašanja* (na stranici www.europeanea.org/news, na engle-

skom, nemačkom, francuskom i španskom jeziku). Ovaj pristup predstavlja promenu u socio-političkom angažovanju organizacije koja ima članove u skoro svakoj evropskoj državi i predstavlja evanđeosko hrišćanstvo pred Savetom Evrope, Evropskom zajednicom, Organizacijom za evropsku bezbednost i saradnju, Svetskim evanđeoskim savezom, i drugim telima. Nekoliko izjava u ovom dokumentu predstavljaju nago-veštaj promene klime među hrišćanima ovog teološkog pravca:

Težićemo da izgradimo autentične odnose sa svima u javnosti, uključujući tu i one koji se ne slažu sa nama... političari ne moraju da slušaju šta mi izjavljujemo. Umesto toga, izgrađivanjem dobrih odnosa i nudeći odlične, relevantne i mudre ideje i informacije na profesionalnom nivou, nadamo se da će poneko od njih želeti da nas sasluša... Ohrabrujemo pastore da odigraju značajnu ulogu u davanju podrške i po-učavajući svoje verske zajednice da se uključe u život društva, uvodeći molitvu za javnost, kao i biblijsko promišljanje pitanja o kojima se raspravlja u javnosti.

Ukazati svetu na pravdu i iskrenu brigu za druge kroz naš život kao hrišćana predstavlja ozbiljan izazov. Naša je obaveza da činimo i tražimo pravdu i pomažemo ugnjetenima. Imamo društvenu i političku odgovornost kao zajednica vernih – kao Crkva, ali isto tako i našu pojedinačnu. Hauard Maršal (Howard Marshall) navodi kako su Bogu potrebni ljudi koji će proročki govoriti carevima i vladarima, kao na primer Dezmond Tutu (Desmond Tutu), ali i priličan broj onih koji su ubijeni zbog svoje otvorenosti. Takvo delovanje nikada neće biti lagodno, ali drugog puta hrišćani nemaju. Život na državnim jaslama nikada i niko-me nije doneo dobra, a sprega crkve i države pogubno je uticala na život crkve u mnogim istorijskim periodima.

ŠTA ČINITI?

U svetu danas postoje dva dominantna modela vere u javnosti. Sakralna javnost je ono društvo u kojem je jedna religija ili ideologija na vlasti. Ovo znači da su oni „drugi“ zapravo drugorazredni građani, ili sasvim isključeni. Svakako, postoji blaža verzija – Velika Britanija, na primer, u kojoj je anglikanska crkva redukovana u „biro za krštenja, svadbe i sahrane“ ali i tvrđa – Saudijska Arabija gde postoji ozbiljna represija nad religijski drugačijim. Sa druge strane je sekularna javnost, gde su sve

religije isključene iz javnog života. Francuska je relativno blaža verzija ovakve javnosti, donekle i Turska. Tvrđa verzija je u Kini koja ima propisima o isključenju svega verskog iz svakodnevnog života, i u kojima se verske zajednice često progone.

Britanski autor Os Ginis (Oss Guinness) jedan je od glasnogovornika trećeg modela javnosti: hrišćanske građanskejavnosti. To je vizija javnog života u kojoj svi, odnosno sve vere imaju slobodu da budu uključene u javni život i da postoji puna sloboda savesti kod svakog pojedinca za donošenje odluka o veri. Tu, međutim, mora da postoji i struktura koja to podupire, a koja se prenosi s generacije na generaciju – tako da pravo jedne osobe je i pravo za drugu osobu, ali i odgovornost za obe te osobe. Kad svi garantujemo prava svima, ali to činimo prvo mi drugima, onda i ti drugi garantuju naša prava.

Deluje jednostavno, ali nije, jer tu postoji nekoliko problema u razumevanju. Ovakvo, nazovimo ga građansko, ponašanje nije istovetno sa ljubaznošću. Ono zapravo predstavlja osnov svakog demokratskog procesa i mora biti iskreno. Zatim, građansko ponašanje ne predstavlja najmanji zajednički sadržatelj, odnosno tačku u kojoj se svi slažu (primer: svi se slažu da rata ne bude), teži da bude mnogo više od toga. Potom, građansko ponašanje nije sinonim za tako dobro uvežbano i za medije pripremljeno kurtoazno među-religijsko susretanje. Građansko ponašanje ne mora da se pretvara kako ćemo se na kraju svi ipak nekako dogovoriti i zauvek živeti srećno.

Građansko ponašanje predstavlja politički okvir u kojem jedni drugima prihvatamo ljudska prava na političkom nivou. Građansko ponašanje, zapravo jedan hrišćanski građanski forum, ne teži da razreši teološke i ideološke razlike. Ali, ne predstavlja ni neiskrenu toleranciju, jer pravo da neko veruje ne znači da je to što veruju ispravno. Hrišćani danas, a naročito evanđeoski hrišćani, treba da deluju u cilju stvaranju ovakve javnosti, ne samo deklarativno, već i kroz legislativu ali i kroz obrazovni sistem.

Kako mogu hrišćani danas da se angažuju u društvu, u javnosti? Mislim da je najvažnije poštovati ljude. Neverovatno je šta sve može da se pročitati, i to samo u jednoj zemlji, da hrišćani govore a onda i čine drugima i drugačijima od sebe. Sve je više situacija u kojima izgleda da nije svet taj koji ne želi da čuje hrišćansku poruku, već ne želi da je čuje na način na koji mi komuniciramo. Drugo, potrebno je činiti što je najbolje moguće, apsolutno najbolje – tako da javnost vidi i takvo hrišćansko svedočanstvo lekara, učitelja, prodavca, vozača i navijača vernika. Nisu

oni najbolji, a hrišćani, već su najbolji zato što su hrišćani, što su motivisani da čine dobro, najbolje i bez posebne nagrade. I konačno, od izuzetnog značaja je da imamo integritet, da smo staloženi i konzistentni, da svoju veru živimo svaki dan isto i da može da nam se veruje u svakoj prilici.

Suočimo se sa činjenicama: hrišćane danas bije loš glas, ili se sukobljavamo sa drugima i drugačijima na način koji govori da ih zapravo odbacujemo, ili nemamo hrabrosti da kažemo istinu i stojimo za nju. Sekularisti hrišćane vide kao veliki problem, najviše zato što su u prošlosti oni pokušavali da razreše pitanja samo u svoju korist, opšte je mišljenje. Osim koristoljublja, učinjeno je more zla u ime vere. To je nasledstvo sa kojim živimo i ne možemo se od toga otrgnuti. Istorijski gledano, hrišćani su izgubili svoje pozicije u Evropskom društvu današnjice, uglavnom zbog svoje krivice. Ali, poruka je i dalje ista – to što su je nesavršeni ljudi nesavršeno preneli svetlu, ili je zloupotrebili, ne menja samu poruku.

Mogu li danas hrišćani ponuditi opciju kako možemo svi zajedno da živimo uz sve naše razlike? Možda će evropski evanđeoski hrišćani smoci snage da povedu posrnulu civilizaciju napred nudeći rešenja ne samo za sebe (ovoga puta), već za sveopšte dobro: mogu li se evanđeoski hrišćani danas zalagati za slobodu savesti za sve ljude svih vera ili nijedne vere? U takvom društvu neke buduće Evrope moglo bi se lepo i zajedno živeti.

Vreme za propovedi i lepa kazivanja je prošlo, hrišćane danas malo ko čuje. Sada je došlo novo doba, doba u kojem ljudi treba da vide da hrišćanikonačno rade ono što vekovima propovedaju.

Da li ćemo da nastavimo da od ovog sveta tražimo da živi u Jerusalemu, po hrišćanskim zakonima, ili ćemo da shvatimo da smo na ovom svetlu svi samo privremeno, kao stranci, i da je obaveza i poziv vernika da čine dobro? Ideja o hrišćanskog građanskoj javnosti dobija sve više pristalica u svetlu. Može li zaživeti i u Srbiji, gde hrišćani čine veliki deo stanovništva? Hoće li verske zajednice nastaviti da održavaju status quo i svoj privid državnosti ili će ponovo postati pokretači pozitivnih društvenih promena i pružiti ruku razumevanja i prihvatanja drugim i drugačijim verskim zajednicama u Srbiji? Ko će otpočeti sa procesom negovanja sećanja naroda na ovim prostorima i inicirati osnivanje Instituta za narodno sećanje, koji bi otvorio bolna poglavlja iz prošlosti i na taj način doprineo njihovom isceljenju? Hrišćani mogu i treba da ponude svoj prilog i doprinos u procesu pomirenja u regionu. Formiranje hri-

šćanske građanske javnosti u Srbiji bi mogao da bude jedan od puteva da to i učine.

U prilogu je prevod jedne izjave iz završnog dokumenta III kongresa Lozanskog pokreta, održanog u Kejptaunu, Južnoafrička republika, u oktobru 2010. godine.

220

ŽELIMO VERSKE SLOBODE ZA SVE LJUDE¹²⁵

BRANKO BJELAJAC

O hrišćanskoj
građanskoj
javnosti

Zaštita ljudskih prava u odbrani verskih sloboda nije u suprotnosti sa našim sleđenjem puta krsta, u našem suočavanju sa progonstvima. Između prihvatanja patnje od zloupotreba i gubitka svojih prava a zarad Hrista, i posvećenosti na drugoj strani da budemo glasnogovornici i zaštitnici onih koji su bez glasa, a čija se ljudska prava krše, nema nesuglasja. Isto tako, potrebno je da razdvojimo promociju prava ljudi drugih veroispovesti od prihvatanja istine njihovog verovanja. Mi možemo da branimo slobodu drugih da veruju i upražnjavaju svoju religiju, a to bez obaveze da prihvatimo tu religiju kao istinitu.

Potrebno je da težimo cilju da svi ljudi na svetu uživaju verske slobode. Ovo od nas zahteva aktivno zastupanje pred vladama sveta u ime hrišćana kao i osoba drugih vera koje su progonjene.

Svesno želimo da prihvatimo biblijsko učenje da treba da budemo dobri građani, da težimo dobrobiti naroda gde živimo, da poštujemo i molimo se za one koji su na vlasti, da plaćamo poreze, da činimo dobro, i da hoćemo da živimo mirnim i tihim životom. Hrišćani su pozvani da se potčine državi, osim ako ta država zabranjuje ono što Bog naređuje. Ako nas država na taj način primorava da se odlučimo između lojalnosti državi i naše više lojalnosti Bogu, tada moramo da kažemo Ne državi jer smo rekli Da Isus Hristu Gospodu našem. (Knjiga proroka Jeremije 29,7; 1. Petrova 2,13-17; 1. Timotiju 2,1-2; Poslanica Rimljanima 13,1-7; Knjiga Izlaska (2. Mojsijeva) 1,15-21; Knjiga proroka Danila 6; Dela apostolska 3,19-20; 5,29).

Usred naših iskrenih stremljenja i napora da se izborimo za verske slobode za sve ljude, najdublja čežnja našeg srca je-

¹²⁵ Tačka IIC.6 završnog dokumenta sa III Lozanskog kongresa (*The Cape Town Commitment: A Confession of Faith and a Call to Action* na stranici www.lausanne.org).

ste da svi ljudi dođu do poznanja Gospoda Isusa Hrista, da slobodno poveruju u njega i spasu se, i tako uđu u carstvo Nebesko.

ABSTRACT

Freedom of conscience is the primary liberty and all others rights stem out of it. Evangelical Christians in Europe should aspire toward the freedom of conscience for all people and also for each individual. Only then their own rights will be protected and guaranteed as well. With its Christian heritage, can Europe offer such a new approach to the public sphere, so that freedom of religion is permitted to all and also protected in all aspects?

Key words: Christianity, Europe, Christian civic forum, freedom of conscience.

LITERATURA:

- Barnette, Henlee H. 1961. *Introducing Christian Ethics*. Nashville, USA. Broadman Press.
- Field, David Dudley. 1893. *Jurisprudence*. New York, USA. Martin Brown.
- Nullens, Patrick. 2011. „Dietrich Bonhoeffer: a third way of Christian social engagement“. *The European Journal of Theology* 20:1, 60-69.
- Marshall, Howard I. 2005. „Biblical Patterns for Public Theology“. *The European Journal of Theology* 14:2, 73-87.
- Randall, Ian. 2005. „Evangelicals and European Integration.“*The European Journal of Theology* 14:1, 17’26.
- Riemer, Johannes. 2011. „European Christian Renaissance and Public Theology“. *The European Journal of Theology* 20:2, 116-7.
- Sveto pismo – Studijska Biblija*. 2007. Beograd. Biblijska liga.
- Williams, Rowan. 2.11.2011 – „Time for us to challenge the idols of high finance.“*The Financial Times*.
- Winter, Bruce. 1994. *Seek the Welfare of the City*. Carlisle, UK. The Paternoster Press.
- Whalen, Jeanne. 1.11.2011. – „Head of St. Paul’s Quits Over Occupiers.“*The Wall Street Journal*.
- Wooding, Dan. 2.12.2011 – „England: St. Paul’s protesters plan ‘touring occupation’ around cathedrals.“*ANS News Story*.